

Н. І. Севостьянова

*доцент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД – МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Н.І. Севостьянова. Імплементация Конвенции про захист прав людини і основоположних свобод – міжнародний досвід та уроки для України. – Стаття.

Стаття присвячена проблемі імплементції Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та прецедентної практики Європейського суду з прав людини з метою превенції в подальшому порушень зі сторони держав-членів Ради Європи. Автор аналізує генезис проблеми застосування норм міжнародного права про захист прав людини національними судовими органами та акцентує увагу на важливості ефективного виконання рішень Європейського суду з прав людини.

Ключові слова: Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Європейський суд з прав людини, імплементация, виконання рішень.

Н. И. Севостьянова. Имплементация Конвенции о защите прав человека и основных свобод – международный опыт и уроки для Украины. – Статья.

Статья посвящена проблеме имплементации Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практики Европейского суда по правам человека с целью превенции в дальнейшем нарушений со стороны государств-членов Совета Европы. Автор анализирует генезис проблемы применения норм международного права о защите прав человека национальными судебными органами и акцентирует внимание на важности эффективного выполнения решений Европейского суда по правам человека.

Ключевые слова: Конвенция о защите прав человека и основоположных свобод, Европейский суд по правам человека, имплементация, исполнение решений.

N. Sevostianova. Implementation of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms – International Experience and Lessons for Ukraine. – Article.

The article deals with the implementation of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the European Court of Human Rights judgments in order to further prevent violations of human rights by member states of the Council of Europe. The author analyzes the genesis of the problem of the application of international law on protection of human rights by national judicial authorities and emphasizes the importance of effective execution of judgments of the European Court of Human Rights.

Keywords: Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the European Court of Human Rights, implementation, execution of judgments.

Сучасні процеси інтеграції, розвитку міждержавної взаємодії обумовлюють все більшу необхідність співвіднесення національного права з міжнародними правовими регуляторами. Для держав, інтегрованих в європейський правовий простір в силу прийнятих ними міжнародних зобов'язань, особливо складною і зловідомною є проблема сприйняття європейських стандартів гарантування та захисту прав і свобод людини. Джерелами таких стандартів виступають, перш за все, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та практика її тлумачення і застосування Європейським Судом з прав людини [1, p.563].

З часів створення Радою Європи Конвенції про захист прав людини пройшло вже більше 60 років. За цей період держави – учасники Конвенції показали кардинальні відмінності інституційної ефективності імплементації норм Конвенції в своє національне законодавство. У зв'язку з цим актуальним залишається предмет для наукової дискусії про причини успіху імплементаційних процесів в одних державах і невдач в інших.

Падіння залізної завіси і повернення Центральної та Східної Європи в сім'ю демократичних держав, заснованих на ідеалах верховенства права представив усім державам одночасно рівні можливості щодо забезпечення захисту прав людини. Більшість держав, які раніше були частиною Радянського Союзу і «будували комунізм» вирішили за короткий проміжок часу приєднатися до Ради Європи, ратифікувати Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод і підпорядкувати себе обов'язковій юрисдикції Європейського суду з прав людини [1].

У межах цієї статті, при використанні методів компаративістики, була зроблена спроба простежити процес еволюції правоза-

хисних механізмів у різних державах після ратифікації ними Конвенції та виявити основні проблеми, що виникали на цьому шляху.

У першу чергу необхідно відзначити, що жодна з держав-членів Ради Європи не відобразила наслідки ратифікації Конвенції у своїх Конституціях. Зокрема, жодне з положень національного законодавства держав-членів Ради Європи не відображає, що всі три незалежні гілки влади поважають практику Європейського суду з прав людини. Одним з аргументів на користь не внесення змін до Конституції на підставі ЄКПЛ є той факт, що всі сформовані незалежні держави після розпаду СРСР провели конституційну реформу і включили в основний закон держави амбітний перелік прав людини, що сам по собі представляє достатній рівень гарантій захищеності фундаментальних прав і свобод. На практиці, гарантовані національним правом стандарти прав людини були або неправильно застосовані в рамках виконавчої гілки влади, або некоректно інтерпретовані в рамках судової гілки влади, таким чином, істотно поступаючись рівню гарантій передбачених Європейською правозахисною системою. Крім того, після ратифікації Конвенції в нових державах – членах Ради Європи практично не були проведені жодні законодавчі реформи для приведення національного законодавства відповідно до положень Конвенції. Очевидно, що для більшості пострадянських держав, національне законодавство яких базувалося на нормах права СРСР необхідно було внести зміни в усі фундаментальні законодавчі акти, такі як кримінальний кодекс, кримінально-процесуальний кодекс, реформувати адміністративний процес і правоохоронну систему. Не можна не відзначити, що в ряді країн хоч і без посилання на ЄКПЛ та практику Суду були внесені зміни в національне законодавство, що містять прогресивні норми. Так, в Азербайджані було запроваджено інститут Омбудсмена, а також гарантовано право на індивідуальне звернення зі скаргою на рішення законодавчої, виконавчої, судової влади до Конституційного суду [2].

Ключову роль в імплементації і «вбудовуванні» європейських стандартів у систему національних правовідносин грають суди, здатні оперативно забезпечувати їх безпосередню дію при вирішенні правових конфліктів та питань. Їх участь у впровадженні таких елементів у правові системи держав сприяє подоланню супроводжуваних цей процес труднощів – починаючи від визначення

потенціалу їх юридичної значимості і закінчуючи пошуком і вживанням заходів організаційно-виконавчого характеру.

У світлі пасивності процесів з імплементації норм Конвенції не дивним здається той факт, що національні суди аж до Верховного та Конституційного не поспішали застосовувати практику ЄСПЛ і визнавати її в якості джерела національного права. Суди досі віддають перевагу застосуванню норм національного права про права людини, навіть у тих випадках, коли їх обсяг значно вужче міжнародних стандартів. Ще більш рідкісними представляються посилення на рішення Європейського суду з прав людини у рішеннях національних судів незалежно від інстанції. Очевидним залишався факт, що правозастосовувачі на національному рівні мали доступ лише до тексту Конвенції та були обізнані про найбільш гучні рішення щодо їх держав. Одним з можливих пояснень цього можна вважати те, що в більшості країн зберігалася тенденція обирати на посади суддів представників старшого покоління, які не володіють достатніми знаннями про нові міжнародні правозахисні механізми і не мають достатнього рівня володіння іноземними мовами для безперешкодного доступу до рішень ЄСПЛ [3].

Застосування європейських стандартів гарантування основних прав в практиці судової діяльності провокує постановку ряду дискусійних питань. Чи можуть суди вважатися внутрінаціональними засобами контролю дотримання європейських стандартів у галузі прав людини? Чи існує обов'язок судити не тільки за національним законодавством, але також беручи за основу винесення рішень загальноправові цінності та принципи з міжнародно-правових актів? Окрему увагу звертає на себе проблематика розвитку судоустрою та судочинства під впливом європейських стандартів правосуддя, гарантії права на справедливий неупереджений і законний судовий розгляд у розумний термін, і прийняття відповідних законодавчих і правозастосовних заходів.

Дослідження показують, що існує помітна різниця між активністю застосування норм ЄКПЛ національними судами країн членів ЄС і судами держав які в даний час не є кандидатами у члени ЄС. Причину цього явища можна побачити у високому рівні підготовки правозастосовувачів та їх обізнаності про специфіку правової системи Конвенції, а також в передбаченій статтею 267 Договору про функціонування Європейського Союзу можливості Суду ЄС виносити рішення в преюдиціальному порядку. Судді

більшості держав не-членів ЄС очевидно менш мотивовані у винесенні рішень з використанням норм міжнародного права. Також залишається актуальною тенденція зниження зацікавленості нових держав – членів проводити реформи законодавства з урахуванням ратифікації Конвенції, так як давно пройшла перша хвиля зацікавленості в документі і факт постійного зростання скарг від заявників швидше свідчить про наявність безлічі структурних проблем ніж про глибоку обізнаність громадян про практику ЄСПЛ.

Таким чином, за відсутності закріплення місця органів Конвенції норм і практики Суду на національному рівні, рішення судів і надалі будуть базуватися на внутрішньодержавних стандартах захисту прав людини, навіть за умови регулярного згадування представниками адвокатури прецедентів ЄСПЛ при захисті своїх клієнтів. Такий підхід має безліч негативних наслідків [4, с.21].

По-перше, національні гарантії, навіть якщо вони були спочатку прийняті з урахуванням європейських стандартів, не завжди еквівалентні останнім. У будь-якому разі, велика кількість справ, переданих до ЄСПЛ для розгляду по суті, наприклад, право на свободу і безпеку, право на повагу до приватного і сімейного життя, і захисту власності, є показниками низького рівня національного захисту прав громадян.

По-друге, і європейська правозахисна система і національні правові системи динамічні за своєю природою і знаходяться в постійному розвитку. Тим не менш, у той час як європейська система відома досить лінійною еволюцією, що повільно рухається до підвищення рівня захисту прав людини, то національні системи права є більш схильними до злетів і падінь, часто внутрішньодержавні підходи до механізмів захисту прав людини залежать від змін векторів зовнішньої політики або посилення етнічної чи расової напруженості між різними групами в даному суспільстві.

З нашої точки зору змінити ситуацію на краще могло б конкретне положення Конституції про застосування норм Конвенції. Пропонуємо можливе формулювання такої норми: «Усі гілки влади: законодавча, виконавча і судова прагнуть до захисту прав людини та основних свобод у відповідності зі стандартами, закріпленими в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини. У тому випадку, якщо національні гарантії прав людини відрізняються від європейських, перевагу мають найбільш вигідні для індивіда. Законодавча

гілка влади повинна забезпечити відповідність чинного законодавства нормам Конвенції та утриматися в майбутньому від прийняття нормативних актів, що суперечать Конвенції. Виконавча влада на всіх рівнях повинна заохочувати і захищати права і основні свободи людини. Відхилення від цього принципу допускаються лише у випадках передбачених законом і є необхідними в демократичному суспільстві, у відповідності з принципом пропорційності та практикою Європейського суду з прав людини. Судова влада всіх юрисдикцій та інстанцій повинна забезпечувати дотримання прав людини і основних свобод відповідно до міжнародних стандартів. Судова влада повинна бути націлена на належну реалізацію права індивіда на ефективний засіб правового захисту на національному рівні з метою усунути необхідність звернення до Європейського суду з прав людини». У разі встановлення зобов'язання для держав, бажаючих вступити до Ради Європи, внести дані поправки до Конституції – процес імплементації Конвенційних норм придбав би іншу ступінь правової визначеності [5, с.35]. Причому Рада Європи вже використовувала на практиці такі рекомендації, так після приєднання Молдови, державі був наданий річний термін для внесення конституційних поправок для забезпечення незалежності судової гілки влади. Інтерес представляє і прийнятий у 2004 році в Азербайджані закон про судоустрій, що передбачає дисциплінарну відповідальність для суддів у разі якщо вчинине ними порушення норм права буде зафіксоване у рішенні ЄСПЛ.

Доцільним бачиться створення парламентських комісій, що включають у себе представників всіх гілок влади в повноваження яких входило б проведення експертизи нових нормативно-правових актів на відповідність положенням Конвенції та практиці ЄСПЛ. Наприклад в Естонії схожу функцію правової експертизи актів на відповідність нормам міжнародного права виконує міністр юстиції.

Недооціненим є і *erga omnes* ефект рішень ЄСПЛ [6]. Так особливу увагу необхідно приділяти рішенням Великої палати за так званими «пілотними» справами, після винесення яких очевидно стає потреба у реформуванні національного законодавства.

Одним з джерел проблеми застосування норм Конвенції та практики Суду в нових державах членах Ради Європи є недостатня обізнаність суддів, адвокатів, прокурорів про процесуальні особливості застосування норм Конвенції. Очевидно, що використан-

ня національних норм та ігнорування міжнародних стандартів при відправленні правосуддя пов'язано не з усвідомленим запереченням міжнародного права, зокрема положень Конвенції про захист прав людини, а скоріше з невпевненістю в специфіці процедури його застосування.

Таким чином, розумна конкретизація встановлень Європейської конвенції в процесі нормотворення, інтерпретації та реалізації органами державної влади, муніципальними утвореннями за участю провідних інститутів громадянського суспільства є найбільш прийнятними в умовах сучасної реальності техніко-юридичними прийомами імплементації розглянутого міжнародного договору.

Говорячи про процес імплементації норм Конвенції в національне законодавство не можна упустити стадію виконання рішень ЄСПЛ. Так як, за умови виникнення труднощів на етапі виконання рішення ЄСПЛ нівелюється значення всього європейського правозахисного механізму.

Ефективне і швидке виконання рішень ЄСПЛ стало однією з основних тем на порядку денному органів Ради Європи на початку 2000-х років.

Усвідомлення важливості виконання рішень з'явилося у органів Ради Європи в першу чергу в контексті необхідності підтримувати ефективність конвенційного механізму захисту прав людини. По-перше, повне і своєчасне виконання постанов підвищує престиж даного судового органу та підтримує функціонування європейської системи в цілому. По-друге, переконання ПАРЕ, що виконання рішень сприяє розвитку поваги до демократії, верховенства права і прав людини в країнах Ради Європи.

Важливість ефективного виконання рішень ЄСПЛ була вказана органами Ради Європи і в якості чинника, що сприяє підтриманню довіри між владою країн, що входять в дану міжнародну організацію. Така довіра бачиться як необхідне для забезпечення стабільності та подальшого розвитку співробітництва в Європі.

Таким чином, органи Ради Європи протягом останніх дев'яти років надають великого значення проблемі виконання постанов ЄСПЛ і імплементації ЄКПЛ та прикладають зусилля для підвищення ефективності даного процесу.

У резолюції ПАРЕ 1226 2000 року і супровідних документах було вперше докладно розглянуто питання про проблеми, які виникають при виконанні рішень ЄСПЛ в частині прийняття заходів

загального характеру [7, с. 1]. ПАРЄ виділила сім типів причин виникнення проблем у процесі виконання:

- політичні причини;
- причини, пов'язані з необхідністю проведення реформ;
- практичні проблеми, пов'язані із законодавчими процедурами в державах-учасниках;
- фінансові причини;
- причини, пов'язані з громадською думкою;
- якість постанов ЄСПЛ;
- причини, пов'язані з конфліктом зобов'язань держави – учасника.

Політичні причини. Випадки, коли причиною відмови держави виконати рішення ЄСПЛ були ті чи інші політичні чинники, відбувалися досить рідко і, як правило, стосувалися ситуацій збройних конфліктів, зміни влади і політичних суперечок держав про статус територій. Одним з небагатьох прикладів може служити справа Луїзиду проти Туреччини, що стосувалася спору про право власності на землю в Північному Кіпрі, коли Туреччина офіційно відмовилася виконувати рішення в частині справедливої компенсації [8].

Причини, пов'язані з необхідністю проведення реформ. Багато проблем, підняті в рішеннях ЄСПЛ, не можуть бути вирішені лише зміною законодавства. Вони вимагають комплексної реформи, що включає в себе цілий ряд заходів, спрямованих на зміну адміністративних практик, процедур, ставлення представників влади і суспільства до проблеми і інш. Наприклад, для вирішення проблеми катувань недостатньо просто ввести кримінальну відповідальність за їх застосування. Необхідно, крім цього, забезпечити переслідування та притягнення до відповідальності осіб, які застосовують тортури, створити систему регулярних перевірок місць утримання під вартою, забезпечити незалежність прокуратури і суддів, які могли б адекватно реагувати на випадки катувань. Іншим прикладом такої комплексної проблеми, що вимагає прийняття різних за характером заходів, є тривалість судових розглядів в Італії. Складнощі при розробці та реалізації таких комплексних реформ значно уповільнюють і ускладнюють процес виконання рішень ЄСПЛ.

Практичні проблеми пов'язані із законодавчими процедурами в державах-учасниках. Характер таких проблем, природно залежить від особливостей державної і правової системи країн-

учасниць Конвенції. Зустрічалися випадки, коли складнощі в організації роботи парламенту перешкоджали протягом тривалого часу прийняттю необхідного законодавства для виконання рішення Суду. Наприклад, у справі Маркс проти Бельгії, де для виконання рішення ЄСПЛ необхідна була зміна сімейного та спадкового законодавства, реформа була проведена тільки через десять років після винесення рішення, оскільки законотворча робота була ускладнена процесом прийняття нової конституції, а також декількома змінами складів парламенту, у зв'язку з чим кожен новий склад повинен був починати законодавчий процес заново [9].

Фінансові причини. Проблеми з виконанням рішень Суду часто виникають у зв'язку з недостатністю коштів для фінансування ефективної діяльності будь-якого державного інституту чи для повного введення в дію нового закону, що скасовує порушення прав (наприклад, виконання по справі Гайгусуз проти Австрії, що стосується дискримінації щодо виплати допомоги по безробіттю) [10].

Причини, пов'язані з громадською думкою. У деяких справах перешкодою до ефективного виконання рішення Суду було неприйняття його в громадській думці (наприклад, справи проти Кіпру, що стосуються прав сексуальних меншин – Модінос проти Кіпру і Марангос проти Кіпру). Громадська думка також була використана в якості аргументу в процесі виконання рішення у справі Стрен Гріко Рефайнеріз і Страті Андреадіс проти Греції, у зв'язку з неможливістю виплатити багатомільйонної компенсації в умовах складної економічної ситуації в Греції [11].

Якість постанов ЄСПЛ. Ще одним фактором, що перешкоджає ефективному виконанню рішень ЄСПЛ, є їх якість: іноді вони написані неоднозначно, і із загального висновку, до якого прийшов Суд з урахуванням конкретних обставин справи, неможливо зрозуміти причину порушення. Зокрема, у рішеннях ЄСПЛ часто не вказані причини системної проблеми, що призвела до порушення прав, якщо така є [12].

Причини, пов'язані з конфліктом зобов'язань держави-учасника. Як правило, такі конфлікти виникають, коли держава-член Європейського Союзу (далі – ЄС) не має свободи у прийнятті заходів по виконанню рішень ЄСПЛ у зв'язку із зобов'язаннями, які на неї покладено членством в даній організації. Наприклад, у справі Метьюз проти Великобританії [13], в якому ЄСПЛ визнав порушення через неможливість жителів Гібралтару голосувати на

виборах до Європейського парламенту, незважаючи на те, що на них поширювалося право ЄС, Великобританія не могла прийняти законодавство, необхідне для виконання рішення, без узгодження з усіма державами-учасниками ЄС. Надалі, органи Ради Європи також аналізували фактори, що негативно впливають на виконання рішень ЄСПЛ в частині загальних заходів. Так, ПАРЕ у ході постійного моніторингу виконання постанов відзначала деякі причини, пов'язані з діяльністю парламентських делегацій. Зокрема, ПАРЕ посиалася на проблеми, пов'язані із взаємодією з парламентськими делегаціям, до яких вона звернулася з проханням отримати від урядів своїх держав інформацію про хід виконання рішень по конкретних справах. У зв'язку з цим ПАРЕ закликала парламентські делегації більш активно брати участь у моніторингу виконання рішень ЄСПЛ [14]. ПАРЕ також зазначила, що ті делегації, які зробили відповідний запит у урядів своїх країн, просто брали надану ними інформацію і передавали її в ПАРЕ. При цьому вони не намагалися спонукати влади своєї держави до більш активних дій по виконанню рішень ЄСПЛ, використовуючи свої функції з парламентського контролю за діяльністю виконавчої влади. Крім того, ПАРЕ вказала на внутрішні складнощі держав – учасників, що негативно впливають на виконання постанов ЄСПЛ. Так, було відмічено відсутність у багатьох державах ефективних механізмів і процедур, здатних забезпечити швидке прийняття і реалізацію необхідних заходів, а також відсутність налагодженої взаємодії між різними державними органами з приводу виконання постанов. У лютому 2008 року Комітет Міністрів прийняв рекомендацію, в якій в тому числі закликав європейські держави виправити вищевказані недоліки.

Предметом розгляду органів Ради Європи також були проблеми, що виникають при виконанні рішень ЄСПЛ в частині виплати компенсації та вжиття заходів індивідуального характеру.

У тому, що стосується виплати справедливої компенсації, проблем традиційно небагато. Як правило, це практичні складнощі, що не носять системного характеру. Наприклад, труднощі у встановленні місцезнаходження заявника, в отриманні від заявника документів, необхідних для виплати компенсації, а також вичерпання відповідного бюджету.

Що стосується індивідуальних заходів, проблеми можуть виникати у зв'язку з перешкодами, існуючими в національному зако-

нодавстві для перегляду справи, якщо це потрібно для виконання рішення ЄСПЛ. Раніше мали місце ситуації, в яких у розпорядженні судової системи не було норм, що дозволяють переглянути рішення, яке призвело до порушення прав (наприклад, Хаккар проти Франції) [15]. Однак після винесення Комітетом Міністрів у січні 2000 року Рекомендації про перегляд справ, більшість держав – учасників Ради Європи передбачили у своїх правових системах можливість для перегляду справ після винесення рішення ЄСПЛ. До 2006 року в понад 80 % держав була створена можливість перегляду кримінальних справ, близько половини з них також створили можливість для перегляду в цивільній та адміністративній процедурах.

Деякі країни розробили і прийняли відповідне законодавство (наприклад, Словаччина, Болгарія, Франція, Росія, Сербія і т.д.), інші пішли шляхом розширювального тлумачення вже існуючих норм про перегляд справ. Наприклад, Верховний Суд Естонії після винесення постанови по справі Веебер проти Естонії вказав, що справа має бути переглянута на національному рівні, хоча в естонському законодавстві не було спеціальних норм щодо цього [16]. У той час, Верховний Суд Польщі відмовився переглянути справу заявників після винесення рішення ЄСПЛ по справі Подбельський і Полпур проти Польщі з посиланням на відсутність у цивільно-процесуальному законодавстві такої підстави для перегляду, як винесення рішення ЄСПЛ [17].

При вивченні процесу зміни законодавства щодо перегляду справ у зв'язку з рішеннями ЄСПЛ ПАРЕ зазначила проблеми у ряді країн. Наприклад, в Італії перешкодою для прийняття нового законодавства про перегляд кримінальних справ стало те, що влада побоювалася масового звернення заявників до вимог про перегляд. У Швеції в ході дебатів була озвучена позиція про те, що перегляд справ на національному рівні для виконання рішень ЄСПЛ може перетворити його на суд четвертої інстанції. У Туреччині законодавство про перегляд справ було сформульовано таким чином, що дозволяло переглядати справи, вже розглянуті ЄСПЛ на момент набрання законодавством чинності, і нові справи, скарги по яких тільки будуть подані в ЄСПЛ. При цьому в законодавстві не передбачалося можливості для перегляду справ, які на момент його прийняття перебували на розгляді ЄСПЛ. Причиною такого підходу може бути небажання переглядати гучні справи, зокрема

справу лідера Робочої партії Курдистану, Абдулли Оджалана справа якого перебувала у провадженні Європейського Суду в момент, коли Туреччина вносила зміни до законодавства.

Крім того, ПАРЕ зазначила, що незважаючи на законодавчі зміни в багатьох державах, кількість фактично переглянутих справ все ж досить незначна (це, зокрема, стосується кримінальних справ у Болгарії та Румунії, цивільних справ у Франції).

В останні роки робота органів Ради Європи була багато в чому спрямована на розробку практик і процедур на міжнародному рівні, які б сприяли більш швидкому та ефективному виконанню державами – учасниками рішень ЄСПЛ.

На даний момент Комітетом Міністрів була проведена велика робота, спрямована на підвищення прозорості процедури виконання рішень. Більшість документів, що стосуються виконання, доступні на веб-сайті Комітету Міністрів, пошукова система стала зручнішою, ведеться підготовка *vade mecum*, присвяченого практичним і процедурним аспектам виконання рішень ЄСПЛ, та інших матеріалів, а також вживаються заходи для публікації і більш широкого розповсюдження документів, присвячених виконанню рішень ЄСПЛ, як національним властям, так і широкій публіці.

Комітетом Міністрів ведеться постійний активний обмін інформацією з іншими органами та інституціями Ради Європи, зокрема, з ЄСПЛ, ПАРЕ, Комісаром з прав людини, Європейською комісією за демократію через право (Венеціанською Комісією), Європейською комісією з ефективності правосуддя (CEPEJ), Консультативною Радою європейських суддів (CCEJ) і Консультативною Радою прокурорів Європи (CCER). Діяльність даних органів сприяє прискоренню виконання рішень.

Наприклад, ПАРЕ вносить великий внесок у процес імплементації за рахунок залучення політичної уваги до питань невиконання рішень, вчинення тиску на осіб, відповідальних за прийняття відповідних рішень, забезпечення зв'язку з національними парламентами, аналізу проблем з виконанням і висуненням конкретних пропозицій щодо їх вирішення.

Серед успішних результатів діяльності ПАРЕ можна назвати подолання політичного небажання виконувати рішення ЄСПЛ у справах Луїзиду проти Туреччини та Стрен Гріко Рефайнеріз і Страті Андреадіс проти Греції; підтримка у прийнятті відповідних нормативних актів у справах Хаккар проти Франції та Зана проти

Туреччини, сприяння до проведення комплексних реформ в Туреччині з питань, пов'язаних з діями сил безпеки.

Венеціанська Комісія є міжнародно визнаним незалежним форумом з обміну ідеями у правовій сфері. В основному діяльність Комісії стосується окремих країн. Однак за запитом таких органів Ради Європи як, наприклад, ПАРЕ, Комісія також проводить порівняльні дослідження і готує доповіді з темами, що становлять загальноєвропейський інтерес. У контексті виконання рішень ЄСПЛ Комісія служить експертним ресурсом, проводячи аналіз найбільш поширених проблем, що викликають порушення Конвенції, розробляє рекомендації щодо вирішення цих проблем, дає експертні оцінки законодавчим і іншим реформаторським ініціативам конкретних країн.

Європейська комісія з ефективності правосуддя (СЕРЕJ) також робить свій внесок у виконання рішень ЄСПЛ і імплементації ЄКПЛ. Так, однією з цілей Комісії є діяльність, спрямована на скорочення кількості скарг в ЄСПЛ, які зачіпають проблеми функціонування судових систем. Для цього Комісія надає допомогу державам – учасникам Ради Європи в аналізі проблем і розробці заходів реагування. Наприклад, в рамках Комісії діє робоча група з виконання рішень внутрішніх судів у цивільних, арбітражних та адміністративних справах, яка сприяє кращій імплементації стандартів Ради Європи у даній сфері шляхом розробки рекомендацій та стандартів якості.

Консультативні Народи європейських суддів (ССЕJ) і прокурорів Європи (ССЕР) служать додатковим звітним органом (м'який контроль) і форумом узгодження позицій щодо функціонування систем правосуддя, а також формування мотивації до реформ у представників суддівського і правоохоронного співтовариства конкретних країн. Вони реагують на рішення ЄСПЛ, ставлячи до свого порядку денного проблеми, які відображені в цих рішеннях.

В рамках Ради Європи ведеться активна робота з підготовки досліджень практики виконання рішень, які можуть допомогти владі держав-учасниць у розробці та прийнятті заходів реагування [18]. Так, були опубліковані меморандум «Моніторинг виплат сум, присуджених в якості справедливої компенсації», інформаційні документи, що стосуються ходу виконання постанов з питань надмірної тривалості судових розглядів в Італії, контр-терористичної

операції в Чеченській Республіці та Північній Ірландії, свободи слова в Туреччині та ін.

Таким чином, можна зробити висновок, що належним чином забезпечений процес імплементації положень Конвенції про захист прав людини та основних свобод у національне законодавство, з урахуванням не тільки включення матеріальних норм, а і створенням інституційних механізмів їх впровадження є ключовим моментом у реалізації зобов'язань держав-учасниць перед Радою Європи.

Література

1. Frank Emmert, Rule of Law in Central and Eastern Europe, Fordham Int'l Law Journal, Vol. 32, No. 2, 2009, pp. 551-586
2. Супрун Д. Основні аспекти входження України в юрисдикційний механізм Європейської конвенції з прав людини // Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / За ред. О. Л. Жуковської. – К.: ЗАТ «ВІПОЛ», 2004. – С. 851.
3. Рабінович П. М., Федик С.Є. Особливості тлумачення юридичних норм щодо прав людини (за матеріалами практики Європейського суду з прав людини) // Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина НДТ державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України / редкол. : П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. – Л., 2004. – 145 с. – Серія 1. Дослідження та реферати. – Випуск 5.
4. Лутковська В. Європейський суд з прав людини та Україна // Права людини в Україні: стан справ, проблеми, перспективи/ Редкол.: Ю.І.Сватко (голова) та ін. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2003. – С. 34.
5. Бортновська З. Позитивні зобов'язання держави за Конвенцією про захист прав людини та основних свобод: практика Європейського суду з прав людини та завдання для України. – Права людини в Україні: стан справ, проблеми, перспективи / Редкол.: Ю.І. Сватко (голова) та ін. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2003. – С. 34-38.
6. Дженинс М., Кэй Р, Брэдли Э. Европейское право в области прав человека (Практика и комментарии). Пер. с англ. – М.: «Права человека», 1997. – С. 7.
7. PACE Resolution 1226 (2000), 28 September 2000, Execution of judgments of the European Court of Human Rights, 1.
8. Рішення Європейського суду з прав людини Луизиду [Loizidou] против Турції, 15318/89, 18 грудня 1996.
9. Рішення Європейського суду з прав людини Маркс [Marckx] против Бельгії, 6833/74, 12 юня 1979.
10. Рішення Європейського суду з прав людини Гайгусуз [Gaygusuz] против Австрії, 17371/90, 16 сентября 1996.

11. Рішення Європейського суду з прав людини Стрэн Грик Рефайнериз и Страти Андреадис [Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis] против Греции, 13427/87, 9 декабря 1994.
12. CM Resolution Res(2004)3 on judgments revealing an underlying systemic problem, 12 May 2004
13. Рішення Європейського суду з прав людини Мэтьюз [Matthews] против Великобритании, 24833/94, 18 февраля 1999.
14. Explanatory memorandum to the PACE report on Implementation of decisions of the European Court of Human Right, 21 December 2001, p. 16.
15. Рішення Європейського суду з прав людини Хаккар [Hakkar] против Франции, 19033/91, 27 июня 1995
16. Рішення Європейського суду з прав людини Веебер [Veeber] против Эстонии, 45771/99, 21 января.2003 года.
17. Рішення Європейського суду з прав людини Подбельский и Полпур [Podbielski and PPU Polpure] против Польши, 39199/98, 26 июля 2005.
18. PACE resolution 1914 «Ensuring the viability of the Strasbourg Court: structural deficiencies in States Parties» – [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://assembly.coe.int/ASP/XRef/X2H-DW-XSL.asp?fileid=19396&lang=en>